

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת אליהו רבינו

פ/25/2296

הצעת חוק מיקוד גמלאות לאזרחים ותיקים (תיקוני חקיקה), התשפ"ג-2023

תיקון חוק הבטחת 1. בחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980 –
הכנסה

(1) בסעיף 12ב –

(א) בסעיף קטן (א) –

(1) בפסקה (1), במקום "23.5%" יבוא "27%" ובמקום
"27.5%" יבוא "32%";

(2) בפסקה (3), במקום "13%" יבוא "17%" ובמקום
"20.5%" יבוא "25%";

(ב) בסעיף קטן (ב), במקום "23.5%" יבוא "27%" ובמקום "27.5%"
יבוא "32%";

(2) בתוספת השנייה, במקום טור א' יבוא :

"טור א'
מי שהגיע לגיל הפרישה, ומי שמקבל קצבת אזרח ותיק, שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח
45%
70%
80%
91.99%
73.24% פחות הסכום הבסיסי לילד
84.04% פחות הסכום הבסיסי לילד
73.24% פחות הסכום הבסיסי לילד
84.04% פחות הסכום הבסיסי לילד

תיקון פקודת מס 2. בפקודת מס הכנסה², בסעיף 9(ג6), במקום "קצבת אזרח ותיק וקצבת שאירים הכנסה המשתלמות" יבוא "קצבת שאירים המשתלמת".

דברי הסבר

שיעור האזרחים הוותיקים החיים מתחת לקו העוני בישראל הוא מהגבוהים ב-OECD, (דוגמאות לסיוע לבני 65 ומעלה בעלי הכנסה נמוכה בקנדה, בבריטניה ובאוסטרליה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2018) לחלק ניכר ממי שפרש משוק העבודה וממי שצפויים לפרוש ב-20 השנים הבאות, אין קצבת פנסיה משמעותית, אם בכלל. כך נוצר מצב קשה ומתמשך של זקנים החיים בעוני, לעתים עוני מחפיר, כשאין להם כל יכולת לשפר את מצבם באופן עצמי. מנתונים של המוסד לביטוח הלאומי והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתקבלת תמונת מצב כאובה שאנו נוטים להדחיק: אחד מכל ארבעה ישראלים הזכאי לקצבת אזרח ותיק נמצא מתחת לקו העוני או קרוב אליו, והכנסתו עם קצבת השלמת ההכנסה גם יחד, אינן מספיקות למחיה בכבוד.

בנושא זה ניתן להצביע כיום על שלוש בעיות מרכזיות: (1) סכומי גמלת הבטחת ההכנסה נמוכים מדי ואינם נותנים מענה מספק לאוכלוסיית הקשישים הנזקקת להבטחת הכנסה לעת זקנה, מעבר למקורותיה העצמיים; (2) המנגנונים למיצוי הזכויות המגיעות לאוכלוסיית הקשישים אינם פועלים כראוי, וכך חלק נכבד מהקצבאות וההטבות שלהן זכאים קשישים אינן מגיעות אליהם בפועל. (3) קצבת האזרח הוותיק משולמת באופן גורף גם לשכבות אוכלוסייה אשר נהנות מפנסיות גבוהות, מהכנסות מהון או מהכנסות מעבודה.

מוצע להעלות באופן משמעותי את סכום גמלת הבטחת ההכנסה לאזרח ותיק לעומת הקיים היום, ולקבוע סכום גמלה אחיד ללא חלוקה לפי גילו של האזרח הוותיק. נוסף על כך מוצע להעלות את סכום ההכנסה, הן מפנסיה והן מעבודה, שאינה מובאת בחשבון לעניין תשלום גמלת הבטחת הכנסה לאזרחים ותיקים. מהלך זה ישפיע על עשרות אלפי אזרחים ותיקים בישראל.

במקביל לכך, מוצע לבטל את הפטור ממס הכנסה לגבי סכום קצבת אזרח ותיק ובכך אלו שנהנים מהכנסות נוספות ימוסו על הכנסתם, כולל קצבת האזרח הוותיק, בהתאם לשיעור המס החל עליהם, ככל שהם עוברים את סף המס.

מטרת הצעת חוק זו ליצור חלוקה מחדש של העושר בקרב האזרחים הוותיקים בעזרת מערכת הגמלאות ומערכת המס. צעדים אלה ייטיבו להערכת המציע עם השכבות החלשות, באופן שייתן ביטוי להבדלי ההכנסות בקרב אזרחים ותיקים. האזרח הוותיק שהכנסתו יחד עם קצבת האזרח הוותיק אינה מגיעה לסף המס (בין היתר: כ-5700 דקלים חדשים בחודש עבור הכנסה מיגיעה אישית, כ-8400 שקלים חדשים על קצבה מקרן הפנסיה וכ-5000 שקלים חדשים בחודש עבור הכנסה משכר דירה) יהיה פטור ממס, ואם הוא עומד בתנאי הזכאות לגמלת הבטחת הכנסה, הוא ייהנה מגמלה מוגדלת, וחלק גדול יותר מהכנסותיו לא יבוא בחשבון לעניין גמלת הבטחת הכנסה. לעומתו, האזרח הוותיק שהכנסותיו מגיעה אישית, מפנסיה או מהכנסה שלא מגיעה אישית, כולל קצבת אזרח ותיק, מגיעות לסף המס, ימוסה לפי מדרגות המס המתאימות להכנסתו (כשמדרגת המס מתחילה מ-10% כחלק מההטבות לאזרחים ותיקים). אמנם הצעת החוק תוסיף לחיוב המס של אותו אזרח ותיק רק את סכום קצבת האזרח הוותיק כהכנסה חייבת, אך הדבר יאפשר חיזוק השכבות החלשות וסיוע לאזרחים הוותיקים שנוזקקים להשלמת הכנסה.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ו בשבט התשפ"ג (06.02.2023)

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 30.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.